

ВОЕННОТО УЧАСТИЕ НА ИНДИЙСКАТА АРМИЯ ПО ВРЕМЕ НА ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА (1914–1918 г.)

Светлин Стоянов

THE MILITARY INVOLVEMENT OF THE INDIAN ARMY IN WORLD WAR I (1914–1918)

Svetlin Stoyanov

Abstract

Colonial countries took an important part in World War I by aiding their metropolises with raw materials, essential products, military supplies and mostly with their own armies. By the end of the war the British Empire possessed the biggest colonial army. The Indian armed forces constituted a significant part of it. They were composed of Indian soldiers but were commanded mainly by British officers.

At the time of the Great War the Indian army supported the Allies and took part in the Mesopotamian Campaign, the Sinai and Palestine Campaign, the East African Campaign and on the Western Front. During these campaigns a number of weaknesses in it became evident. Some of the flaws were the result of the reforms that were implemented in the years prior to the war and others stemmed from the nature of the war itself.

The first post-war changes in the army were directed towards transforming the structure of the High Command. The colonial forces were assigned a more universal role; they had to merge into one of the three newly created army units – field army, defensive troops or internal security.

Key words: *the Allies, the Central Powers, World War I, the British Empire, Indian National Congress, dominion, Mesopotamian campaign, the East African Campaign, indianization.*

Историята на XX век ще бъде запомнена най-вече с „Голямата война”, която доведе до промяна на държавни граници, международни отношения и ценностни системи. И двете воюващи коалиции (Ан-

тантата и Централните сили) поставят на преден план своите политически, икономически и военни цели. За постигане на желаните резултати съперниците не пестят ресурси и впрягат цялата си национална мощ за сломяване силата на противника. В тази жестока палитра от човешки жертви, разрушения и омраза на почит се поставя войнската чест и нуждата да се следва начертаният блоков план. Същевременно този план бива изготвен от висшите офицери, но е осъществяван от редовите войници, поданици на воюващите страни.

Важно участие във войната вземат и колониите на воюващите страни, които оказват помощ на метрополиите си със суровини, продукти от първа необходимост, военни материали и най-вече със своите армии. До края на Първата световна война Британската империя е страната разполагаща с най-голяма колониална армия. Основна военна сила в нея е индийската армия съставена от индийски войници, но ръководена предимно от английски офицери.¹

В навечерието на Първата световна война индийската армия е изградена от 38 кавалерийски полка, 118 пехотни батальона, смесена пехотно-конна част, 3 пионерски полка и 12 планински артилерийски батареи.² При нужда към тези военни части могат да бъдат мобилизирани и войските на индийските принцове. Тази армия е една от най-многочислените в света, като по-голямата част от нея е съставена от доброволци. Важна роля за нейното модернизиране и структуриране в този вид изиграва виконт Хърбърт Кичънър, който е назначен за главнокомандващ на индийските военни сили през 1903 г.³ Той поставя началото на много съществени реформи и в следващите седем години успява да изгради една добре подготвена военна сила. Важен момент в работата на Кичънър се състои в това да осъществи преномериране на полковете в армията.

През по-голямата част на XIX век в Индия съществуват три армии – Бомбайска, Бенгалска и Мадраска⁴, които носят наименованията на съответните президентства. Трите административни единици – Бомбай, Бенгал и Мадрас, се ползват с относителна стопанска автономия и набират хора за своите войски от собствените си територии. Трите армии биват обединени, но всеки от полковете запазва както номера си, така и името на президентството, което го е създавало. Кичънър премахва старите имена на полковете и ги номе-

рира в обикновена последователност. До началото на XX век полковете рядко се местят извън териториите на тяхното президентство. Сега вече те могат да бъдат местени във всеки един район на Индия като освен това се задължават да отслужат определен период от военната си служба на северозападната граница поради опасността от руско нападение през Афганистан.⁵

Промени са въведени и в по-големите формирования – бригади, дивизии и армии като те приемат структурата на военни единици, които могат да реагират мигновено при избухване на война. Техните командири и главнокомандващи биват освобождавани от административна работа, за да могат да се съсредоточат върху военното обучение. След като се създават тези формирования възниква нужда от квалифицирани генералщабни офицери, които да притежават необходимата подготовка за адекватно ръководене на поверената бойна единица.

През този период е трудно и същевременно доста скъпо редовите английски офицери, служещи в Индия, да се връщат във Великобритания, за да посещават колежа за щабни офицери в Кембърли. Двугодишният курс в това учебно заведение не осигурява по-висок чин на обучаващите се офицери, а им предоставя възможност да получат допълнителни и по-задълбочени знания в областта на съвременното военно дело. Завършилите в Кембърли получават шанс за по-бързо кариерно развитие. Поради тази причина Кичънър основава колеж за щабни офицери в град Квета, днешен Пакистан. Там учебните планове имат сходен характер с плановете на английския щабен колеж и поради тази причина завършилите курса на обучение офицери се сдобиват с равностойни знания. Благодарение на тези решителни и същевременно позитивни за времето си военни преобразования при започване на Първата световна война индийската армия се състои от добре обучени и опитни войници наброяващи 150 хил. души.⁶

През август 1914г. лорд Чарлз Хардинг изпълняващ длъжността вицекрал на Индия обявява влизането на поверената му губерния във война. Реакцията на индийското общество от този факт на съпричастност към съюзническите сили е възторжена. Индийските принцове предлагат услугите на войниците си, пари и своята

лична служба. Най-изявените политически лидери Бал Гангадхар Тилак, Махатма Ганди и Мотилал Неру приканват индийските мъже да се присъединят към индийската армия.⁷ Единствени мюсюлманите от субконтинента, много от които чувстват силна религиозна преданост към Отоманския халифат (включил се на страната на Централните сили) първоначално се противопоставят на участието си във войната. Индийският национален конгрес, най-влиятелната политическа сила в страната, декларира подкрепата си преди всичко заради предположението, че Англия ще се отплати за тази предана помощ със значителни политически отстъпки – ако не пълна независимост, то поне Индия да получи статута на доминион.

В първите месеци на войната правителството на Индия изпраща на метрополията две пехотни и две конни дивизии. Тази военна сила, обозначена като Експедиционна войска А, в началото е предназначена за Египет с цел да облекчи британските войски там, но в последния момент е пренасочена към Франция, където дивизиите са хвърлени в битката за Ла Басе (октомври – ноември 1914 г.).⁸ Следващата година една от големите индийски дивизии Мерут взема дейно участие в сраженията при Ньов Шапел.⁹

По време на военните акции индийските дивизии и бригади носят номера, но въпреки това са известни с наименованието на щабквартирите си в мирно време. Това е така, за да се предотврати объркването им с британските формирования, които се номерират по подобен начин. Незабавната военна подкрепа от страна на индийските войски е от съществено значение за укрепване на нестабилния Западен фронт. През октомври 1915 г. индийските пехотни дивизии се изтеглят в Египет, но кавалерията остава във Франция до пролетта на 1918 г., когато и тя отплава за Египет, за да формира част от Пустинния конен корпус.¹⁰

Военни части се изпращат и в Източна Африка. Една пехотна бригада е изпратена в Танганайка, а пет батальона от Експедиционна сила „В” са натоварени със задача да защитят железницата на Уганда. Най-голямата индийска сила, която служи извън субконтинента е Експедиционна сила „D”, изпратена през ноември 1914 г. на Месопотамския фронт в района на устието на р. Ефрат със задача да защити британските нефтени съоръжения в околностите на град Абадан,

близо до град Басра.¹¹ Заповедите, получени от централното командване са да се осъществи атака към Басра само при вражеска интервенция от страна на турците към съюзническите сили.

След като идва новината, че на 2 ноември Русия обявява война на Турция, като причината е тюрското нападение над руските черноморски пристанища – Севастопол, Одеса и Новорусийск, английското правителство също обявява война на 5 ноември и на следващия месец индийските войски превземат град Басра, а в началото на октомври 1915 г. достигат град Кут, само на 160км от Багдад.¹² Трофеят Багдад изглежда постижим, но по-малко от две седмици след като тръгва в атака армията на английския генерал Чарлс Тауншенд, съставена от 12 000 индийски войници, е спряна при град Ктесифон и след това е принудена да се оттегли отново към град Кут, който веднага е обграден от турците.

Липсата на синхрон между войските на предния фронт и на тиловия ешалон, който трябва да осигурява боеприпаси и адекватна медицинска помощ, води до неблагоприятен край на военната операция. Индийските войски приклучени при град Кут са принудени да се предадат през април 1916 г. Това поражение се превръща в национален скандал в Англия и води до незабавната оставка на индийския държавен секретар Остин Чембърлейн.¹³ При установяване причините за неуспеха се констатира ужасни факти – грижи за ранените почти не се полагат, а службата за снабдяване с продоволствия е лошо управлявана. Офицерът, командващ Експедиционната сила, ген. Джон Никсън, е уволнен и под управлението на новия командващ, ген. Стенли Мод, биват изработени нови ефикасни административни разпоредби. Друг ход с още по-голямо значение е назначаването на нов индийски вицекомандващ – лорд Фредерик Джон Челмсфорд (1916–1921г.) и нов главнокомандващ на индийската армия – ген. Чарлс Мънро.

Промяната в ръководния състав на армията, както и на управляващите в Индия, въздейства позитивно на войската. Новият командващ Експедиционна сила „D” ген. Мод организира войската си много добре и осъществява синхрон между основните свързващи звена в нея. След възобновяване на бойните действия той организира няколко атаки с ограничени бойни цели като по този начин напредването по река Тигър е завършено успешно.

Същевременно военната ситуация в Близкия изток коренно се променя. Пред угрозата за капитулация на Русия новата цел на Съюзническите войски вече не е превземането на Багдад, а пренасянето на войната в самата Турция и по-конкретно към нефтените кладенци на юг и по бреговете на Каспийско море. Крайният резултат от тази англо-индийска офанзива е превземането на Багдад през март 1917 г. и достигането на град Мосул броени дни преди да се сключи военното примирие между воюващите страни.¹⁴

В крайната фаза на войната индийските войски вземат дейно участие и на Арабския фронт. Английското главно командване първоначално изпраща войски в Египет с чисто защитна цел – отбраната на Суецкия канал от турско нападение. Промяната на военната ситуация към края на 1917г. подтиква Лондон да коригира своите планове и да организира нападение над Палестина. Първата атака е насочена срещу Газа, но тя е отблъсната и главнокомандващият ген.-лейтенант Арчибалд Мъри е сменен от ген. Едмънд Аленби. Промяната на ръководния състав не води до изменение на военната стратегия. Офанзивата е продължена и с редица добре премислени маневри. На 9 декември е превзет Йерусалим.¹⁵ Лошото време и засилващата се турска съпротива осуетяват по-нататъшния пробив на Антантата. В тази решаваща военна фаза ген. Аленби е заставен от централното командване да преотстъпи част от най-опитните си войски в помощ на съюзническите армии, сражаващи се на европейския Западен фронт. В замяна на тези части той получава един конен полк от Франция и няколко неопитни индийски батальона. Те трябва да заместят британските части в три от дивизиите на XXI корпус, превръщайки го почти изцяло в индийско формирование.

Замяната на добре подготвените британски войници с индийски доброволци довежда до големи затруднения в бъдещите военни операции. Нуждата от обучение в тези нови индийски батальони е спешна, поради факта, че много от войниците не са стреляли с пушки “Лий Енфийлд” до този момент. Ситуацията се влошава още повече когато главнокомандващият установява, че някои индийци не са стреляли до този момент дори и с мускети. Възникват трудности и относно ръководния състав и то основно при новите британски и индийски офицери, подофицери и сержанти, които са слабо подгот-

вени за такава сложна военна акция. При тази не особено благоприятна ситуация ген. Аленби решава да подсили някои части с попитни батальони. Тези подкрепления пристигат в Палестина през много неравномерни интервали от време, като резултата е, че дивизиите не могат да бъдат напълно събрани до август 1918 г., когато е датата на планираната офанзива и така тя се отлага за септември.¹⁶

Началото на операцията се поставя на 18 септември с изненадваща бомбардировка. Генералшабните планове предвиждат четирите дивизии на XXI корпус да осъществят пробив, след което да изтласкат вражеските войски и по този начин да осигурят на кавалерията от Пустинния конен корпус възможността да премине през образувалата се пролука и да напредне в териториите, използвани от турците за пренос на провизии и подкрепления.

В първата фаза на атаката някои батальони понесат тежки загуби, но все пак турците са отхвърлени от позициите си и планът е изпълнен успешно. След тази акция пътят вече е разчистен за кавалерията и тя може свободно да атакува турския ариергард. Важна роля изиграва ген.-майор Джордж Бароу (4-та конна дивизия), който настоява войниците му да се съберат близо до фронтовата линия, за да е сигурен, че няма да се повтори грешката от минали военни операции, когато кавалерията се озовава в прекалено задни позиции, за да може да се възползва от първоначалния пробив на пехотата.

В ранните часове на 19 септември кавалерията, подпомагана от неголям брой бронирани коли, преминава през пролуката осигурена от пехотата и придвижвайки се през крайбрежната равнина разгромява турската войска. Тези резултати са плод на проявеното хладнокръвие от страна на 4-та и 5-та конни дивизии, съставени предимно от индийски войници. Двете дивизии проявяват доста добра гъвкавост и съобразителност при своето придвижване на север и на 23 септември превземат важното пристанище Хайфа.¹⁷

Междувременно пехотата от XXI корпус продължава пробива, напредвайки към скалистата и суха местност Юдейски хълмове. Турските части се огъват под този масиран натиск и техният командващ щаб си поставя задача да предотврати пленяването на турски дивизии. Въпреки положените усилия в плен на съюзниците попадат голям брой турски войници, амуниции и множество транспортни

средства. Осма турска армия се разпада напълно, а турско-германският азиатски корпус е осакатен до неузнаваемост. Пътят пред ген. Аленби и неговите войски е разчистен и той решава да се възползва от ситуацията в още по-голяма степен. Пустинният конен корпус е насочен към Дамаск и на 1-ви октомври след краткотрайни сражения този древен град е превзет.¹⁸

В периода септември – октомври 1918 г. броят на пострадалите от армията, командвана от ген. Аленби достига 5666, от които 853 убити. Загубите на кавалерията възлизат на 650 души. Голяма част от тези жертви са индийски войници, участвали във военните операции и показали забележителни бойни умения.¹⁹

Няма достоверни данни за загубите на турците, но около 12 000 войници са пленени заедно със 149 артилерийски оръдия, огромно количество амуниции и голям брой транспортни вагони. Общо девет турски пехотни и една конна дивизия са унищожени и разформирвани.²⁰ Причините за турския неуспех се търсят в лошата храна и ширещите се болести, което довежда до снижаване на бойния дух във войската. Тези фактори могат да бъдат основателни, но не трябва да се подценява и перфектното ръководене на военните операции от страна на генералния щаб в противниковия лагер. Основна заслуга за крайния успех на Антантата трябва да се отдаде на армията на сър Едмънд Аленби. Той показва съобразителност и бързина както в първите атаки, така и в крайната фаза на военните операции.²¹

Важна особеност през тази военна кампания е изявената способност на англо-индийските войски да принуждават отстъпващите турци непрекъснато да се движат като по този начин не им позволяват да изградят твърди защитни позиции. Кралските военновъздушни сили също допринасят за разгрома на турските войски след като унищожават съоръженията на отстъпващите противникови части. Голяма важност придобива изненадващият ход на ген. Аленби да позволи на кавалерията да навлезе толкова навътре в територия бедна на прясна вода и храна.²²

През тази военна операция неопитните индийски батальони опровергават голяма част от военните специалисти, които им предричат неефективност на бойното поле. Предвид мащабите на прехода предприет от тези батальони и фактът, че за много от тях това е първи

сблъсък с войната, тази кампания си остава върховно постижение в индийската военна история.²³

Същевременно ръководенето и мотивирането на индийската армия в периода 1915–1918 г. се оказва особено трудно, защото основният враг с изключение на противниците в Източна Африка е Турция. Проблемът в основата си е религиозен в предвид на това, че голяма част от индийските войници са мюсюлмани и за тях се оказва трудно преодолимо препятствие да водят война срещу армии от същата вяра.²⁴ Това важно обстоятелство предизвиква истинска криза на съвестта на индийските войници молещи се на Аллах. Вследствие на тези религиозно-морални предразсъдъци се организират няколко малки бунта в резултат на които, някои части набрани от силно религиозни мюсюлмански региони в Индия се налага да бъдат изтеглени от Средния изток. Въпреки всички проблеми малко над един милион индийски войници служат извън страната си по време на Първата световна война, 62 хил. от тях загубват живота си, а 110 хил. са ранените. За проявена смелост и жертвоготовност единадесет мъже са наградени с медал за храброст ‘Кръст Виктория’, който е най-високата военна награда на Великобритания.²⁵

След края на войната индийците остават излъгани в своите очаквания. Надеждата да получат статут на доминион като отплата за помощта, която оказват на Метрополията по време на войната остава напразна. Това желание не се сбъдва, но все пак благодарение на държавния секретар Едуин Монтегю индийците се сдобиват с важни административни придобивки.

На 20 август 1917 г. Монтегю, наследник на Остин Чембърлейн, информира английската Камара на общините за политиката на английското правителство спрямо Индия, която превдвигда увеличаване участието на индийци във всеки клон на администрацията, с надежда за постепенно постигане на отговорно правителство, което ще е неразделна част от Империята.²⁶ Скоро след това обещание той тръгва на лична обиколка из Индия, по време на която разговаря с новия си вицекрал лорд Челмсфорд. Техните дълги обсъждания на индийските проблеми раждат доклада Монтегю-Челмсфорд от 1918 г., теоретична основа на бъдещия Закон за управление на Индия от 1919 г.²⁷

Индийската армия по време на войната оказва важна подкрепа на съюзниците, но при повечето военни операции, в които участва се разкриват редица нейни недостатъци. Някои от тези слабости произлизат от реформите на Кичънър, а други – от същината на самата война. Първите следвоенни промени в армията са насочени към преобразуване структурата на върховното командване. На колониалните войскове формирования вече се възлага по-универсална роля – да се включват във всяка една от трите новосъздадени армейски единици – полева армия, защитни войски и войски, отговарящи за вътрешната сигурност. Полевата армия се състои от четири пехотни полка и пет конни бригади. Те са основната военна мощ на колониалната държава и при евентуална война са готови да реагират мигновено.

Ролята на защитните войски е да потушават по-маловажни безредици по границите и да служат като преграда в случай на вражеско нападение. Основният им контингент се състои от 12 пехотни бригади плюс поддържащи войски.²⁸ Силите отговарящи за вътрешната сигурност наброяват 42 батальона и основната задача пред тях е да оказват помощ на полицията. В най-критичните моменти те могат да бъдат подкрепени от части на полевата армия. Но като цяло до началото на Втората световна война една трета от всички войски са заети със задължението да осигуряват реда и спокойствието в страната.²⁹

Друг основен проблем в армията, който се установява по време на войната е свързан с кадровия състав. Десетилетия наред английските управници в Индия предпочитат да изграждат армията от мъже живеещи в северната част на страната. Според колониалните власти там са се установили най-войнствено настроените индийски племена – сикхи, гурки, гархвали, догри, раджути, балучи, мери, пенджабски мюсюлмани и патани. Главната особеност на този племенен подбор е, че мъже от едно и също племе служат в един полк и отказват да се смесват с други мъже от различно племе. В най-лошия случай се изграждат смесени полкове, в които военнослужещите са от различни племена, но те са много близки в езиково и религиозно отношение.³⁰

През 1914 г. в Индия има 54 едноплеменни и 123 смесени полка, като мъжете от конкретна част могат да бъдат събрани от

много малка географска област. Това разпределение по племена улеснява предотвратяването на евентуални конфликти свързани с религията, езика, обичаите и в същото време насърчава съперничеството между военните части и повишава ефикасността на войниците в бойните акции.

От друга страна тази кадрова селекция води до липса на координация в набирането на войници. Всеки конен и пехотен полк си набира мъже поотделно като всяка част се надпреварва за войници от непрекъснато намаляващ запас от кандидати от съответното племе. Службите отговарящи за формирането на войските разбират нуждата от промяна на тази практика и стигат до решението да се увеличи броя на племената, от които се набират войници. Този новаторски план за кадровата служба получава слаба реализация по простата причина, че и за в бъдеще набирането на хора остава съсредоточено върху мъже от северната част на субконтинента. Около 49 процента от армията се набира от Пенджаб (пенджабски мюсюлмани и сикхи) и 26 процента от Обединените провинции.³¹

Най-важната реформа в армията през този период е свързана с подмладяването на офицерския състав и предоставяне на възможност на младите командири да се реализират. Английските офицери, които се записват доброволци в индийската армия в по-голямата си част са завършили с отличие Кралската военна академия Сандхърст. За разлика от предходния период, когато службата в Индия не е толкова атрактивна, в годините след войната конкуренцията за места е много голяма и самата индийска армия може да си избере най-добрите.³²

Като начало английските офицери се изпращат да прекарат една година с английски полк, служещ в Индия. През този период те имат възможност да се запознаят с културата, религията и най-вече с езика в страната. Тази година им дава възможност да изучат добре двата езика урду и хинди считани за универсални. След края на годишния си престой от изключителна важност е офицерите да положат успешно изпит за началното влаене на тези два езика. На по-късен етап се изучава и конкретният език, използван от войниците в повечето им полк.

От голямо значение за младите офицери е приетата практика да им се предоставя право на избор към кой индийски полк имат

желание да се присъединят. По този начин на тях им се дава време да свикнат с установените правила в него и да преценят в каква степен са подходящи да го ръководят. На този момент се отдава важно предимство, тъй като английският офицер трябва да се впише в това малко общество и да се нагоди бързо към новите поръдки в него. Ако той не съумее да се консолидира с колегите си или не дава признаци, че ще се приспособи, то тогава получава възможност да се премести в друг полк през всеки един етап от военната си служба.

Важна подробност за кариерното развитие на младите офицери е, че докато служат в английските си полкове, те се назначават за взводни командири, но когато преминат на индийска служба, те моментално се превръщат в командири на рота. Придобиването на тази висока офицерска степен би отнела години на младия войник, ако той служи в английската армия.³³

През 1923г. английските колониални власти предприемат важна стъпка в посока 'индинизация' на офицерския състав или с други думи прогресивно увеличаване броя на индийските офицери в армията. Одобрените кандидати се изпращат във военната академия Сандхърст, Англия, и след произвеждането им в офицерски чин се командироваат в един от осемте полка в Индия, а именно – 7-ми лек кавалерийски полк, 16-ти лек кавалерийски полк, 2-ри батальон на 1-ви пенджабски полк, 5-ти батальон на 5-ти маратски пехотен полк, 1-ви батальон на 7-ми раджпутски полк, 1-ви батальон на 14-ти пенджабски полк, 4-ти батальон на 19-ти хайдерабадски полк и 2-ри батальон на 1-ви мадраски пионерски полк. Първият индиец, завършил тази елитна военна академия, е Саед Искендер Мирза, който е избран за президент на Пакистан през 1955 г.³⁴

Обучението на индийските кадети в Англия първоначално е съпроводено с много трудности. Те са свързани най-вече с големите финансови разходи, от една страна, а от друга, с психологическата настройка на младите мъже. Пристигнали в чужда страна, те се срещат с нова култура и това най-често води до слабо желание за участие в учебния процес и ниска успеваемост. На базата на тези затруднения през 1932 г. се стига до решението да се създаде индийска военна академия в град Дехрадун, която да бъде подобна на Сандхърст. На следващата година още 8 части са „индинизирани” – 3-та кавалерия,

5-ти батальон на 2-ри пенджабски полк, 5-ти батальон на 6-ти раджпутски стрелкови полк, 5-ти батальон на 8-ми пенджабски полк, 5-ти батальон на 10-ти балучки полк, 5-ти батальон на 11-ти сикхски полк, 4-ти батальон на 12-ти граничен полк, 6-ти батальон на 13-ти граничен стрелкови полк, както и още три полеви роти от Корпуса на индийските инженери. Създаването на военната академия е своеобразно надграждане върху основата поставена от виконт Кичънър, който в началото на века основава шабен колеж в град Квета.

В процеса на 'индизинизиране' на армията възникват сложни противоречия между офицерите завършили паралелно двете академии. Тези, дипломирали се в академията Сандхърст, са 'произведени в чин от краля', такива са повечето от английските офицери. А тези, които завършват своето обучение в Дехрадун, получават ранг 'произведени в чин от вицекраля на Индия'. Основният проблем възниква от това, че първите получават парично възнаграждение двойно над стандартното, тъй като служат извън страната. Тази разлика поражда негодувание в дехрадунските възпитаници и те настояват различията в ранговете да се премахнат. Множеството протести довеждат до приравняване статута на двете офицерски съсловия, но по време на Втората световна война ранговите различия се въвеждат наново.

* * *

Реформите, проведени в индийската армия преди и след края на Първата световна война, ясно показват слабата заинтересованост на колониалното правителство за нейната съдба. Великобритания векове наред използва колониални ресурси единствено и само за задоволяване на своите стопански нужди. Необходимостта от силна и добре подготвена индийска армия никога не е стояла на дневен ред и то поради две много важни причини.

Първата се състои в добре премерената меркантилна политика на английското правителство. Според него Индия е призвана да произвежда ресурси, с които да задоволява метрополията, а от своя страна Англия трябва да управлява Индия с възможно най-малко средства. На базата на тази политика в навечерието на Първата световна

война Индия е управлявана от 1200 английски чиновници, 700 полицейски служители и само 77 хил. британски войници и това при население 300 милиона души. Средства за излишни административни, културни и военни реформи не се отделят.

Втората причина е повече от тривиална и тя се състои в необходимостта от една неподготвена и слабо модернизирани колониална войска, която да не създава трудности на английските власти при управлението на страната.

Въпреки тази на пръв поглед преднамерена политика, индийската армия се оказва най-силната опора на Британската империя по време на войната. Този факт не оказва влияние върху бъдещата политика на английското колониално правителство, което в периода между двете световни войни не компенсира своята резервираност към индийската армия и продължава да провежда реформи с ограничен ефект.

БЕЛЕЖКИ

¹ **Mollo, B.** The Indian Army. Poole, 1981, pp.72–101.

² Ibidem, p. 181.

³ **Bhaduri, S.** The Indian Army. New Delhi, 1990, pp. 52–58.

⁴ Ibidem, pp. 110–118.

⁵ Ibidem, pp. 151–172.

⁶ Ibidem, pp. 180–202.

⁷ **Pati, B.** India and the First World War 1914–1918. New Delhi, 1996, pp. 61–70.

⁸ **Стивънсън, Д.** История на Първата световна война 1914–1918. С, 2008, с. 96–167.

⁹ Пак там, с. 167–175.

¹⁰ **Mason, P.** A Matter of Honour. London, 1974, p. 94.

¹¹ **Strachan, H.** The First World War in Africa. Oxford, 2004, pp. 223–240.

¹² **Ellinwood, D. C., Pradhan, S. D.** India and World War 1. Manohar, 1978, pp. 133–170.

¹³ Ibidem, p. 220.

¹⁴ Ibidem, pp. 280–302.

- ¹⁵ **Omiss, D.** Indian Voices of the Great War. London, 1999, pp. 190–210.
- ¹⁶ *Ibidem*, p. 222.
- ¹⁷ *Ibidem*, pp. 250–255.
- ¹⁸ *Ibidem*, p. 300–312.
- ¹⁹ **Chevenix-Trench, C.** The Indian Army and the King's Enemies, 1900–1947. London, 1988, pp. 177–182.
- ²⁰ *Ibidem*, p. 202.
- ²¹ **Falls, C.** Armageddon 1918. London, 1985, pp. 199–200.
- ²² *Ibidem*, pp. 222–231.
- ²³ *Ibidem*, p. 250.
- ²⁴ **Антонова, К., Бонгард-Левин, Г., Котовский, Г.** История Индии. М., 1976, с. 440–445.
- ²⁵ Пак там, с. 460–489.
- ²⁶ **Dowling, T.** Personal Perspectives: World War 1. ABC-CLIO, 2005, p. 152.
- ²⁷ *Ibidem*, pp. 181–212.
- ²⁸ **Chevenix-Trench, C.** The Frontier Scouts. London, 1985, pp. 77–117.
- ²⁹ **Omiss, D.** The Sepoy and the Raj: The Indian Army, 1860–1940. London, 1994, pp. 198–222.
- ³⁰ **Carman, W.** Indian Army Uniforms. London, 1968, pp. 122–131.
- ³¹ *Ibidem*, pp. 155–166.
- ³² **Юрлов, Ф., Юрлова, Е.** История Индии. XX век. Институт востоковедения РАН. М, 2010, с. 451–479.
- ³³ Пак там, с. 488–512.
- ³⁴ **Комаров, Е.** Политическое развитие и общественная мысль Индии в новое и новейшее время. М, 1976, с. 290.

ЛИТЕРАТУРА

- Антонова, К., Бонгард-Левин, Г., Котовский, Г.** История Индии. М., 1976.
- Комаров, Е.** Политическое развитие и общественная мысль Индии в новое и новейшее время. М., 1976.
- Стивънсън, Д.** История на Първата световна война 1914–1918. С., 2008.
- Юрлов, Ф., Юрлова, Е.** История Индии. XX век. Институт востоковедения РАН. М, 2010.
- Bhaduri, S.** The Indian Army. New Delhi, 1990.

- Carman, W.** Indian Army Uniforms. London, 1968.
- Chevenix-Trench, C.** The Frontier Scouts. London, 1985.
- Chevenix-Trench, C.** The Indian Army and the King's Enemies, 1900-1947. London, 1988.
- Dowling, T.** Personal Perspectives: World War 1. ABC-CLIO, 2005.
- Ellinwood, D.C., Pradhan, S.D.** India and World War 1. Manohar, 1978.
- Falls, C.** Armageddon 1918. London, 1985 pp.199–200.
- Mason, P.** A Matter of Honour. London, 1974.
- Mollo, B.** The Indian Army. Poole, 1981.
- Omiss, D.** Indian Voices of the Great War. London, 1999.
- Omiss, D.** The Sepoy and the Raj: The Indian Army, 1860–1940. London, 1994.
- Pati, B.** India and the First World War 1914-1918. New Delhi, 1996.
- Strachan, H.** The First World War in Africa. Oxford, 2004.